

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

BURGER SCHIPPEL

Blijspel naar "Paul Schippel" van Carl Sternheim

door

C.P.Taylor

Toneelfonds J. Janssens

Antwerpen - 1992

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste ZEVEN tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde auteursrechten aan:

S.A.B.A.M.
Aarlenstraat 75-77
1040 Brussel 4

Na aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een aankoopbewijs. Dit bewijs moet samen met een aanvraagkaart waarop plaats en datum(s) van opvoering werden ingevuld, minstens veertien dagen voor de opvoering(en) naar S.A.B.A.M. worden gestuurd.

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gecopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende auteursrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:
I.B.V.A "Holland"
Postbus 363
1800 AJ Alkmaar.

cop. 1992 Toneelfonds J. Janssens/Int.Drama Agency

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

P E R S O N A G E S (in volgorde van opkomst)

JENNY

THEKLA

HIKETIER

KREY

WOLKE

PAUL SCHIPPEL

DE PRINS

2 DAMES - 5 HEREN

INDELING VAN DE SCENES

BEDRIJF 1 : 1. De living van de Hiketiers
2. Idem

BEDRIJF 2 : 1. Salon van de Hiketiers
2. Voor het huis van de Hiketiers
3. De tuin

BEDRIJF 3 : 1. Salon van de Hiketiers
2. Het woud
3. Salon van de Hiketiers
4. Voor het huis van de Hiketiers

EPILOOG

EERSTE BEDRIJFEerste tafereel
-----IN DE LIVING VAN DE KIKETIERS

THEKLA kijkt naar JENNY, die druk in de weer is met de tafel, in afwachting dat de diep getroffen en zullen weerkeren van de begrafenis van Naumann.

JENNY : De avond, waarop die arme Adolf naar zijn laatste rustplaats zal gebracht worden... Je zoekt wanhopig naar een teken van leven, alsof hij nog bij je zou zijn. Dat is normaal, Thekla....

THEKLA : Ik spreek niet over geesten of spoken... Ik heb het over een echte man... Alsof ik zijn transpiratie zou ruiken... De tabak in zijn kleren...

JENNY : Die arme Adolf heeft nooit gerookt....

THEKLA : Het heeft ook niks met Adolf te maken !... Als ik denk aan dat mager, bleek en bloedarm individu... Jenny, ik stond op het punt met hem te trouwen... God, vergeef me... Ik stond op het punt te trouwen met.... neen, niet met een man... Zelfs met heel veel goete wil zou je hem niet kunnen beschrijven als een "man!....

JENNY : Thekla, liefje... Ik weet ook wel dat die arme Adolf niet overdreven geanimeerd of levendig was. Maar hij was - (probeert het juiste woord te vinden)

THEKLA : Ik zou willen dat je druk gedoe met die tafel opheeld....

JENNY : Je weet hoe Tilman er op staat dat zijn tafel absoluut correct in orde is, liefje... Ook voor de gewone, dagelijkse maaltijden...

THEKLA : Hij sloop naar de omheining van de tuin... Kort na middernacht.

JENNY : En keek hij in jouw venster ?

THEKLA : Ik hoorde iets in de tuin... En daarom ging ik naar het raam....

- JENNY : In je nachtkleed....
- THEKLA : Ik trok vlug mijn négligé aan....
- JANNY : Maar best ook.
- THEKLA : Arglistig dicht...
- JENNY : Nu schiet mij het woord te binnen... "Argeloos"....
Dat was hij, die arme Adolf... En dan natuurlijk zijn
stem....
- THEKLA : Adolf is dood... Verdwenen... God zij dank !
- JENNY : Zijn stem, liefje....
- THEKLA : Ik haat tenoren... Die zielloze leegte van hem kwam
pas helemaal aan het licht, als je hem zag zingen...
Die stem... de ideeën van Heine, die over zijn bloed-
loze lippen kwamen... Ik moest mij altijd inhouden
om niet te schreeuwen: "Hoe durf jij de diepe gedach-
ten van échte mannen uitbrengen!".
- JENNY : Jouw sensibilliteit... liefje... Natuurlijk, Tilman is
juist dezelfde... Als een mes niet perfect recht ligt...
- THEKLA : Hij zag mij, bij het raam... Ik trok het gordijn weg..
- JENNY : Had je dat wel mogen doen, liefje ?
- THEKLA : Doe jij nooit eens iets anders, dan wat je had mogen
doen ?
- JENNY : Voor bij de teraardebestelling viel hun keuze op
"Jesu, meine Freude". Heeft Tilman je dat gezegd ?...
De bewerking van Adolf zelf voor het kwartet.
- THEKLA : Vanmorgen... Ik werd wakker. Mijn eerste gedachte was
dat ik nog geëngageerd was met hem... Maar dan... Toen
het tot me doordrong... Hij was alleen nog maar stof...
Dat gevoel van vrijheid... Die vreugde... Jenny... Die
vreugde, zo 's morgens, met mijn slaapkamer vol zon-
licht....
- JENNY : Verrukkelijk... Die slitsen gordijnen en die bijpassen-
de bedsprei... Zo 's morgens, in het zonlicht. Het
is een verrukkelijke kamer...
- THEKLA : Jesu, meine Freude... zo'n soort man was hij wel...
Een totaal gebrek aan gevoel... Bach schrijft een

perfect Koraalpreludium en hij vindt er niets beters op dan er een banale, misselijke bewerking van te maken voor een mannenkwartet.

JENNY : Ik geloof dat dit een manier van reageren is, Thekla... om je verdriet te helpen verwerken... (zij merkt haar cynische grijns op) Enfin... Niet bepaald verdriet... Je weet wat ik bedoel, liefje....

THEKLA : Luister... Twee maanden geleden heb ik hem laten staan ... Die avond in juni... Weet je nog?... Toen we binnenkamen uit de tuin. En ik liet hem achter met jou en Tilman... Rende de trappen op, naar bed....

JENNY : (In de war, nog altijd bezig met de tafel) O.....

THEKLA : Wat is er nu?

JENNY : Ik ben niet zeker of Tilman gezegd heeft "port" ... Ofwel "kirsch".

THEKLA : Zet ze dan allebei klaar... We gingen naar de rivier... Tenminste, ik had hem meegenomen naar de rivier... Een prachtige juni-avond... Weet je nog?...

JENNY : Hij heeft niet graag teveel soorten wijn op tafel... Te ostentatief.....

THEKLA : De avond... De geur van het gras... en al die vogels aan het zingen... Je weet hoe je je soms kunt voelen op een zomeravond... En die rivier.... naast ons.... Wij allebei op de bank...

JENNY : Liefje, denk daar niet meer aan... Je moet er gewoon de tijd laten overheen gaan...

THEKLA : Eventjes was ik totaal in vervoering... Ik had de illusie dat ik daar zat met mijn minnaar... Een echte man... Ik keek in zijn ogen... Deed van alles, waarvan men zegt dat het een man exciteert....

JENNY : Liefste kind, toch!....

THEKLA : Ik was bereid mij op het eigenste moment helemaal aan hem te geven, daar in die wel vol boterbloemen... Al mijn opgekropte liefde te doen openbarsten... Ik zat met mijn arm rond zijn knoklige taille... Mijn wang tegen de zijne...

- JENNY : Nu herinner ik mij die avond... Toen jij binnenkwam -
- THEKLA : Hij hoefde daar gewoon maar héél eventjes op in te gaan, een half woord te zeggen.... Een klein teken te geven... Ik zou hem overspoeld hebben met liefde...
- JENNY : Ja, toen je binnenkwam... Je blik... zo verhit...
- THEKLA : En waarachtig, hij sprak... Hij richtte zich op... trok zijn wang weg van de mijne... En daarop maakte hij een onnozele opmerking over die boterbloemen... Wat is er nu ?....
- JENNY : Zo typisch die arme Adolf.
- THEKLA : Een beetje later wist ik dat er op zijn minst twaalf verschillende soorten boterbloemen in Duitsland bestaan.
- JENNY : Hij had zoveel interesse voor de natuur.
- THEKLA : Louter als toeschouwer, liefje. Dat kan ik jou verzekeren!
- JENNY : Thekla, schat. Je kent de gevoelige natuur van Tilmann. Hij zag jullie als het volmaakte paar. Bruid en bruidegom.
- THEKLA : Van porcelein. Permanent frigide, oog in oog met de Goede Herder. Eeuwig maagd. Goed om onder een glazen stolp gezet te worden, naast de kroon.
- JENNY : (bij de kroon) Wat dit allemaal wel niet moet zijn voor die arme Tilmann. Zijn boezemvriend is net overleden. En dan de vrees om de kroon te verliezen, nadat ze hem drie maal na elkaar op het Festival gewonnen hebben.
- THEKLA : Dat wordt waarschijnlijk geen vierde maal, nu hun tenor gestorven is. Midden in een repetitie.
- JENNY : De repetitie was gedaan.
- THEKLA : Helemaal niet. Tilmann zei dat ze aan het laatste vers van "De Jager" waren.
- JENNY : Maar er ~~xxx~~ bestaat hoop, Thekla, liefje. Ik kan er nu nog niet teveel over zeggen. Maar misschien hebben ze een vervanger gevonden voor die arme

Adolf.

THEKLA : Schippel.

JENNY : Thekla, schat.

THEKLA : ~~E~~nkele dagen geleden werd er over hem geflulsterd. Maar ze bedoelen toch zeker niet Schippel, de loodgleter, Jenny ? (dit wordt echter duidelijk bevestigd door het gezicht van Jenny) Schippel, die loodgleter, die bastaard !

JENNY : Thekla, asjeblijf ! Spreek dat woord nooit uit in aanwezigheid van Tilman ! Ik weet niet zeker wie of wat hij is. Tilman zegt alleen dat zijn herkomst een ietsje duister is.

THEKLA : In aanwezigheid van Tilman spreek ik zelfs niet over oolevaars ! (wijst op haar borsten) En waarvoor dié volgens hem dienen ? Ik denk dat alleen God dat weet.

JENNY : Ik ben er zeker van dat de schok je dieper gekwetst heeft dan je denkt, Thekla. Daar ben ik werkelijk van overtuigd.

THEKLA : (bij de kroon) Zij zullen toch niet van ~~xkxk~~ zins zijn een loodgleter te aanvaarden, Jenny ? Een loodgleter en bastaard bij hun kwartet. Tilman is in felte geobsedeerd door een passie... Zo diep... Zo hevig...

JENNY : Praat daar niet over, mijn liefste... En de Prins heeft net zijn intrek genomen in het kasteel, voor de zomermaanden.

THEKLA : (keert zich af van de kroon) O, ik kan geen drukdoende mensen rond mij verdragen.

JENNY : Thekla. Ik weet dat het te vroeg is, na alles wat er gebeurd is, om met jou hierover te praten. Maar... nu je niet langer geliefd bent....

THEKLA : Kijk jij uit naar een andere minnaar voor mij. Wel bedankt, Jenny. Soms hou ik je misschien wel eens voor de gek. Maar ik hou echt van je. Je hebt geen idee van mijn gevoelens voor jou.

JENNY : En jij niet van de mijne voor jou, schat.

THEKLA : (drukt Jenny tegen haar boezem) O. Ik hou van jou. En ik hou van mezelf. De zomer begint en ik stroom over van liefde voor heel de wereld!

(Terwijl ze dit zegt daagt het drietal op bij het venster... op weg naar binnen... alledrie in Jacquet en met hoge hoed... ernstig en deftig... snel breken de twee vrouwen hun ontboezemingen en omhelzing af en zetten een gepast gezicht op voor de confrontatie met KIKETIER, KREY en WOLKE)

HIKETIER : (omhelst haar) Mijn arme lieve zuster!

KREY : (komt naar voor, de hand uitgestoken) Mijn innigste deelneming... Ik wilde... Wij hebben...

THEKLA : Dank u, Herr Krey....

WOLKE : (stapt eerder zwierig op haar toe) Je had Adolfs "Jesu, meine Freude" moeten kunnen horen... Hartverscheurend... Waarlijk hartverscheurend. Onze geliefde vriend, die als het ware tot ons sprak -

KREY : (met een blik naar hem) Ja... Hij is in volle glorie van ons heengegaan... Een verheven, hartversterkende begrafenis...

HIKETIER : Wijn, heren. (probeert hem te doen zwijgen) Herr Krey...

WOLKE : Dank u. Het gezang was prachtig. Natuurlijk een vinger op de gekneusde plek... zonder de tenor... Maar -

KREY : Onze gedachten waren bij u, die stut en steun -

THEKLA : Alsjeblief....

HIKETIER : (gaat tot bij haar) Liefste zuster!
(Zij wendt zich af en rent de kamer uit)
Een familie-trek... Wij voelen alles zo enorm diep aan..

JENNY : Het komt alleen doordat jullie alledrie weerkeren van..

KREY : Zo plots...

WOLKE : Een donderslag bij klare hemel.... maar zij heeft gelukkig overal goede vrienden...

JENNY : Inderdaad, Herr Wolke... Gelukkig, Inderdaad.

HIKETIER : Heren...

JENNY : Wat haar het meest overstuur gemaakt heeft, denk ik, is dat zij in het hoofd zit met de gedachte dat die arme Adolf in het midden geraakt was van "De Jaget"...

WOLKE : Het was de "Erikönig"...

JENNY : O.... O, ja...

HIKETIER : Jenny... Zou je niet beter naar Thekla gaan ? Ik heb niet graag dat zij aan haar lot wordt overgelaten, in uren als deze.

WOLKE : Dat is juist.

JENNY : Ik had alles al op tafel gezet. Tilman, liefste....

HIKETIER : (controleert) Geen kirsch ?

JENNY : Ik ga hem halen.

HIKETIER : Doe ik wel.
(Hiketier en Jenny af)

KREY : Eersteklas gebak.

WOLKE : God, dat zicht van haar tenger figuurtje... Krey... Heb je die donkere kringen rond haar ogen gezien. Ik was er meer door ontroerd dan toen ik bij het open graf stond.

KREY : Zij komt er wel overheen, met de hulp van God... Tijd..

WOLKE : En met de schouder van een goed man, om tegen te leunen....

KREY : Wat wil je daarmee zeggen, Wolke ?

WOLKE : O... Ja... Inderdaad... Wat ik wil zeggen ? Inderdaad.

KREY : De overledene ligt nauwelijks onder de aarde. Hoe is het mogelijk dat bij een man van eer gedachten zouden opkomen die...

WOLKE : Het hoofd en het hart, nietwaar, Krey ?... Nee,... luister.... Ik ken jou natuurlijk als een man van eer. Dat ben je...

KREY : Dank u....

WOLKE : Tijd.... Dat is in dit geval het grote punt.

- KREY : Ik denk dat het iets is, waarover we best niet praten..
- WOLKE : Inderdaad. Natuurlijk. Absoluut. Je hebt overschot van gelijk. Mag ik je glas vullen ?
- KREY : Ik wacht tot Hiketier met de kirsch komt.
- WOLKE : Natuurlijk.
(Hiketier komt terug, zonder kirsch maar met de brief)
- HIKETIER : Heb ik iemand "Kirsch" horen zeggen ?... Excuseer...
- KREY : Geeft niets, Hiketier.... Asjeblief....
- HIKETIER : (verdwijnt) Geen probleem... Ik denk dat wij allemaal een glaasje kirsch kunnen gebruiken...
- WOLKE : Een excellent man.
- KREY : Eersteklas.
- WOLKE : Ja. Je hebt overschot van gelijk. Dat puntje, waar we het daarnet over hadden...
- KREY : Jij had het erover, Wolke.
- WOLKE : Kom... We gaan nu niet discussiëren over wie het eerst...
(Houdt op als Hiketier binnenkomt met de kirsch)
- HIKETIER : (schenkt kirsch in) Ik heb de brief geschreven... Naar die kerel... Kwam erop aan een schrijfmachine bij de hand te hebben.... want zonder machine..... Ik twijfel eraan of ik momenteel mijzelf zou kunnen overwonnen hebben om hem te schrijven, eigenhandig.
- KREY : Je hebt Schöppel geschreven !
- HIKETIER : Wij waren het erover eens dat het niet misplaatst was zo vlug na Naumann's dood al te schrijven...
- WOLKE : Absoluut niet misplaatst.....
- KREY : Geenszins...
- HIKETIER : Het festival is nog maar een kwestie van weken. De dringende noodzaak om onze verloren tenor te vervangen. Daar kan geen discussie over zijn, het zou de innigste wens geweest zijn van die arme Adolf....
- KREY : Absoluut.

- HIKETIER : (bij de kroon) Voor de vierde maal de kroon winnen.
- KREY : Slechts ter ere en ter nagedachtenis van Adolf...
- WOLKE : Je hebt hem geschreven... Schippenel !
- HIKETIER : Ik kon niet slapen van eraan te denken... Ik liet alle mogelijke tenoren van de stad de revue passeren... Om een stem als die van Adolf te vervangen... (vouwt kopje open) Ik heb natuurlijk een kopje gemaakt, ter referentie.
- KREY : Je hebt jouw naam eerst gezet...
(bij de brief)
- HIKETIER : In alfabetische volgorde... Zo formeel mogelijk.
(leest) De heren Hiketier, Krey en Wolke overwegen de mogelijkheid om u, op voorwaarde van uw geschiktheid terzake...
- KREY : Een loodgieter... Tilman !....
- WOLKE : Onderbreek hem niet....
- HIKETIER : geschiktheid terzake, de tenorpartij toe te vertrouwen in hun kwartet voor mannen...
- KREY : Kwartet voor mannenstemmen....
- HIKETIER : Op proef....
- WOLKE : Proef... Ja.... Zeer belangrijk....
- HIKETIER : U wordt verzocht u bij ondergetekende aan te melden op maandag, 13... Dat is vandaag... Er valt geen tijd te verliezen....
- KREY : Julst....
- HIKETIER : Om twaalf uur 's middags, precies....
(Hiketier kijkt hen aan)
- WOLKE : Ik ben diep onder de indruk... Je hebt de zaak perfect aangepakt.... Mijn complimenten !
- HIKETIER : Ik heb dit vanmorgen in alle vroegte verzonden. Hij is aan het werk bij Schultze. Wat denk jij ervan, Krey ?
- KREY : Ik lees het net nog eens. De toon verdraagt mij wel

- WOLKE : Een hond roepen. Daar lijkt het op. In de grond is hij niet meer dan dat.
- HIKETIER : Ik denk niet dat ik in heel mijn leven een vreselijker offer gebracht heb! De gedachte alleen al dat hij afvoerbulzen staat te steken bij de Stedlers... En hij gaat dan naar Frau Stadler. "Excuseer. Ik heb een invitatie gekregen vanwege de Hiketiers".
- WOLKE : Ze zullen denken dat het iets met zijn beroep te maken heeft.
- HIKETIER : Boven alles staat het feit dat je omgaat met de werkende klasse en een in feite ongeoorloofd lid.
- WOLKE : Hij zou wel eens langs de voordeur durven komen.
- KREY : Hij zal langs de voordeur komen.
- HIKETIER : God ! Zo iets als de barbaren het Kapitoel binnenlaten. (bij de kroon) Het gaat niet alleen om de gouden kroon.
- KREY : Natuurlijk niet.
- HIKETIER : Zelfs niet om de plicht tegenover een geëerd, maar verscheiden collega... (neemt de kroon op) Dit is beschaving... Onze beschaving.
- WOLKE : Goele God, zo is het ! Zo is het precies.
- HIKETIER : Dit is de pinakel van ons cultureel succes. De kunst, de gedachte, het intellect, de bekwaamheid, die geleid hebben tot het veroveren van dit symbool.
- KREY : Zo is het. Goele God, Hiketier, het is een heilig voorwerp !
- HIKETIER : Dat de grenzen verruimt van kunst en gevoel. Wat ook onze plicht is, als hogere klasse van de mensheid. Want dat is exact wat wij zijn. Kijk maar eens naar iemand als Schipfel.
- WOLKE : Goele God ! In zijn overall.
- HIKETIER : En jullie en ik... Het is vlug duidelijk. Evolutie. Een hoger type van mens.
- KREY : Dat is gek, maar onlangs heb ik precies in die

- WOLKE : Wij allemaal.
- KREY : Inderdaad.
- WOLKE : En nog een punt. Het lijdt geen twijfel dat Schippel een stem uit de dulzend heeft. Als wij hem aanvaarden - zouden wij het top-kwartet van heel het prinsdom kunnen worden.
- KREY : (bij het raam) Schippel !
- HIKETIER : Goeie God !
- WOLKE : Precies op tijd. Dat zou een slecht teken kunnen zijn.
- KREY : En zonder overall. In een gekleed pak.
- HIKETIER : Dienstingang of voordeur ?
- KREY : Wat denk jij ?
- HIKETIER : Luister, Krey... beheers je, man. Neem jezelf in de hand.
- WOLKE : Direct met een kordate, strenge hand. Dat is de enige methode die ze verstaan !
- KREY : Ik weet iets beters. Wij hoeven niet hier te zijn, als hij binnenkomt.
- HIKETIER : Dat is goed. Ja. Hem in een lege kamer laten komen. Hem laten wachten...
- KREY : Niet te lang.
- HIKETIER : Roep de meld om hem hier binnen te laten.
(zij gaan allen buiten. Hiketier keert terug en neemt de twee karaffen van de tafel)
- HIKETIER : Anders bedient dat varken zichzelf nog, zonder iets te vragen.

EERSTE BEDRIJF

Tweede tafereel

De kamer is leeg. Een klop op de deur. SCHIPPEL komt, zenuwachtig, binnen, kijkt rond, gaat naar de tafel, neemt een stuk gebak, legt het weer neer, ziet zijn vingerafdrukken erin staan, neemt het terug, stopt het in zijn zak, telt de stukken gebak. Duidelijk dat er één zal ontbreken. Hij kan het niet helpen, haalt de schouders op en gaat naar de spiegel aan de wand.

SCHIPPEL : Je briefje gekregen, Hicketier. Jazeker. Knap van je, dat je mij vraagt. Jaja. Je zoekt een tenor, hé? O ja. Het zou kunnen... Het is mogelijk dat ik... Je weet nooit, nietwaar... geïnteresseerd zou zijn - Verrek.... Luister, Schippel.... Is het dat wat je wilt?... Ik weet het niet.... Zo'n soort Interleurs heb ik al duizend keer gezien... Onderweg... Bijna zo goed ingericht als hier.... Het voornaamste waaraan ik in elk geval moet blijven denken is... ik ben even goed als die bastaarden hier.... (kijkt rond) Geen wijn of borrels te zien... ik hou van hun vrouwen... Enfin... Hun vrouwen zeggen wel wat anders.... Een klas apart, hun vrouwen.... God in de hemel..... Die dochter op de boulevard!... Hicketier heeft een zuster.... (bij de foto van Thekla) Is dat nu de zuster of de vrouw.... ik mag er niet aan denken dat ik wat zou te maken krijgen met hun vrouwen.... Als je begint om te gaan met zulke types van vrouwen, stap je in een ketel kokend water.... Dat staat vast.... Vanaf het eerste moment dat je voor hen je kaarten op tafel gooit, heb je 't spek aan je been.... Daar houden ze niet van.... Begrijpelijk, denk ik... Verdond, waar zitten die verrekte bastaarden... Geen houding.... Helemaal geen houding.... (bekijkt, foto's van JENNY) Zou dat zijn zuster zijn? (weer naar Thekla) Nee... Die andere lijkt er meer op... Zien er allebei wel goed uit....